

עיונים בשפה וחברה

כתב עת אלקטרוני בין תחומי

של האגודה הישראלית לחקר שפה וחברה

גיליון מיוחד בנושא

מחקר נרטיבי בחברה הישראלית

Israel Studies in Language and Society

**Interdisciplinary Electronic Journal of the
Israeli Association for the Study of
Language and Society**

**Special issue on
Narrative Inquiry in Israeli Society**

העורכת

עירית קופפרברג

מכללת לוינסקי לחינוך

עורכת-אורחת

גבריאלה ספקטור-מרזל

המכללה האקדמית, ספיר

עורכת ביקורת הספרים

איילת כהן, החוג לתקשורת, המכללה האקדמית דוד ילין

המייסדת והעורכת הראשונה

מלכה מוצ'ניק, המחלקה ללשון העברית וללשונות שמיות, אוניברסיטת בר-אילן

המערכת

רוני הנקין, המחלקה ללשון העברית, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

רון כוזר, החוג לשפה וספרות אנגלית, אוניברסיטת חיפה

מלכה מוצ'ניק, המחלקה ללשון העברית וללשונות שמיות, אוניברסיטת בר-אילן

ענת סטבנס, החוג להכשרת מורים לאנגלית, המכללה האקדמית בית-ברל

אורה שורצולד, המחלקה ללשון העברית וללשונות שמיות, אוניברסיטת בר-אילן

עורכת המשנה ומרכזת המערכת: איילת כהן

עורך לשון עברית: יצחק הילמן

עורכת לשון אנגלית: סנדרה פיין

התקנה והגהה: רינת הברמן

מתחזקת האתר: מירב עוזיאל

מועצת המערכת

עלית אולשטיין, בית-הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים

מוחמד אמארה, החוג לבלשנות אנגלית, המכללה האקדמית בית-ברל

אליעזר בן-רפאל, החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב

גבריאל ויימן, החוג לתקשורת, אוניברסיטת חיפה

איילת כהן, החוג לתקשורת, המכללה האקדמית ע"ש דוד ילין

תמר כתריאל, החוג לתקשורת, אוניברסיטת חיפה

דב ספולסקי, המחלקה לאנגלית, אוניברסיטת בר-אילן

אילנה שוהמי, בית-הספר לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב

יוסף שטרית, החוג ללשון העברית, אוניברסיטת חיפה

אסתר שלי-ניומן, המחלקה לתקשורת ועיתונאות, האוניברסיטה העברית בירושלים

Editor

Irit Kupferberg

Levinsky College of Education

Guest Editor

Gabriela Spector-Mersel

Sapir College

Reviews Editor

Ayelet Kohn

David Yellin College of Education

Founder and First Editor

Malka Muchnik, Department of Hebrew and Semitic Languages, Bar-Ilan University

Editorial Board

Roni Henkin, Department of Hebrew Language, Ben-Gurion University

Ron Kuzar, Department of English Language and Literature, University of Haifa

Malka Muchnik, Department of Hebrew and Semitic Languages, Bar-Ilan University

Anat Stavans, Department of English, Beit-Berl Academic College

Ora Schwarzwald, Department of Hebrew & Semitic Languages, Bar-Ilan University

Associate Editor and Editorial Coordinator: Ayelet Kohn**Hebrew Style Editor:** Yitzhak Hilman**English Style Editor:** Sandra Fine**Final text preparation and editing:** Rinat Haberman**Site Maintainer:** Merav Uziel**Advisory Board**

Muhammad Amara, English Linguistics, Beit-Berl Academic College

Eliezer Ben-Refael, Sociology and Anthropology, Tel Aviv University

Ayelet Kohn, Communication Studies, David Yellin College of Education

Tamar Katriel, Communications, Haifa University

Elite Olshtain, School of Education, The Hebrew University

Esther Schely-Newman, Journalism and Communications, The Hebrew University

Joseph Schetrit, Hebrew Language, Haifa University

Elana Shohamy, School of Education, Tel Aviv University

Bernard Spolsky, English Linguistics, Bar-Ilan University

Gabriel Weimann, Communications, Haifa University

עיונים בשפה וחברה של "האגודה הישראלית לחקר שפה וחברה" הוא כתב עת בין תחומי שפיט, המציע במה אקדמית לחוקרים העוסקים בלשונות השונות המדוברות בישראל מן ההיבט החברתי-תרבותי. מטרתו לשקף ולהפיץ את המחקר בתחום השפה והחברה בישראל של חוקרים מדיסציפלינות שונות, כגון בלשנות, סוציולוגיה, אנתרופולוגיה, תקשורת, חינוך, תרגום ועוד. המאמרים יתמקדו בתחומים אלו מהיבטים תיאורטיים, אמפיריים, תיאוריים ומעשיים.

ISSN: 1565-9682

הכתובת להתקשרות: safa.hevra@gmail.com

כתובת האתר: <http://www.languageandsociety.co.il>

הגשת מאמרים

המאמרים וביקורות הספרים יישלחו בדואר אלקטרוני בלבד לכתובת המערכת:

safa.hevra@gmail.com

ספרים לסקירה יש לשלוח לכתובת:

ד"ר איילת כהן, ayeletkohn@gmail.com

אפשר לקרוא את ההנחיות להכנת מאמר בכתובת זו שבאתר כתב העת:

<http://www.languageandsociety.co.il>

אזכורים

"עיונים בשפה וחברה" מאוזכר במקומות אלו:

Linguistics Abstracts: <http://www.linguisticsabstracts.com>

MLA International Bibliography: <http://www.mla.org/bibliography>

ERIC – Education Research Information Center: <http://www.eric.ed.gov>

IBSS – International Bibliography of the Social Sciences:

<http://www.proquest.co.uk/en-UK/catalogs/databases/detail/ibss-set-c.shtml>

רכישה ומנויים

לספריות ולמוסדות:

650 ₪ או 185 דולר או 120 אירו עבור גיליון

לאנשים פרטיים (כולל הרשמה לאגודה):

150 ₪ או 45 דולר או 30 אירו לשנה

אופן התשלום

למנויים על כתב העת ולרכישת גיליונות בודדים נא לפנות לחברת און טיים בע"מ

דואר אלקטרוני: ontime@ontime.co.il

טלפון: 04-8405051

אתר החברה: <http://www.ontime.co.il>

Israel Studies in Language and Society of the "Israeli Association for the Study of Language and Society" is an interdisciplinary peer-reviewed journal which publishes research on the different languages spoken in Israel. The journal welcomes articles in the fields of linguistics, sociology, anthropology, communication, education, translation, etc. that deal with relevant topics from theoretical, empirical, descriptive and practical points of view.

ISSN: 1565-9682

Contact Address: safa.hevra@gmail.com

Site Address: <http://www.languageandsociety.co.il>

Submissions

To submit articles please see the Guidelines for Contributors at the following address:

<http://www.languageandsociety.co.il/>

Articles and book reviews should be sent only by electronic mail to the editorial address: safa.hevra@gmail.com

Books for review should be sent to:

Dr. Ayelet Kohn, ayeletkohn@gmail.com; Iair G. Or, iairgor@gmail.com

Indexing and Abstracting

"Israel Studies in Language and Society" is covered by the following services:

Linguistics Abstracts: <http://www.linguisticsabstracts.com>

MLA International Bibliography: <http://www.mla.org/bibliography>

ERIC – Education Research Information Center: <http://www.eric.ed.gov>

IBSS – International Bibliography of the Social Sciences:

<http://www.proquest.co.uk/en-UK/catalogs/databases/detail/ibss-set-c.shtml>

Subscription Rates

Libraries and Institutions:

185 USD or 120 EURO or 650 NIS per issue

Private Subscriptions (including Association's fee):

45 USD or 30 EURO or 150 NIS per year

Payment Systems

For subscriptions and purchase of single issues contact On Time Ltd.

E-mail: ontime@ontime.co.il

Telephone: 04-8405051

Website: <http://www.ontime.co.il>

תוכן העניינים

35-8	מבוא לגיליון המיוחד : מחקר נרטיבי בחברה הישראלית [עברית ואנגלית]	גבריאלה ספקטור-מרזל
36	הבעת תודה לשופטים של כתב העת [עברית ואנגלית]	
מאמרים		
55-37	נרטיב פוליטי בעידן פרסונלי : הקול המדינתי בנאומי ראש הממשלה שרון לקראת ביצוע תוכנית ההתנתקות	שאול שנהב
73-56	השימוש בנרטיב בלשון המשפט הפילי : היבטים בלשניים	סול אזואלוס-אטיאס
94-74	תודעה יהודית בעיתות מלחמה : 'דפים קרביים' בצבא ההגנה לישראל 1973-1948	נטע גל-נור
114-95	התפתחויות במחקר הנרטיבי וחשיבותן לצורך הבנת מופעים של סיפור ושתיקה בהתמודדות עם טראומה : טראומת השבי כמקרה בוחן	רעות שנאור מור יוסף, יעקב י' שטיין ורבקה תובל-משיח
130-115	הנרטיב, המספר והשומע : בעקבות "קולות" – עוני חדש בישראל" (2017)	עמיה ליבליך
151-131	לכתוב את סיפור החיים של אבא : אוטואתנוגרפיה	אילנה אלקד-להמן
ספרים ועוד		
153-152	משולחנה של עורכת מדור הביקורת [עברית ואנגלית]	איילת כהן
160-154	על ספרה של עירית קופפרברג : <i>לגעת בשמים</i> : ניתוח שיח משלב שפה פיגורטיבית	אלדעה ויצמן
168-161	Life and Narrative: The Risks and Responsibilities of Storying experience	גבריאלה ספקטור-מרזל
171-169	תקצירים [אנגלית]	

Table of Contents

Gabriela Spector-Mersel	Introduction to the special issue: Narrative inquiry in Israeli society [Hebrew & English]	8-35
	A thank-you note to the reviewers [Hebrew & English]	36
	Articles	
Shaul R. Shenhav	Political narratives in the era of personalization: The state's voice in prime minister Sharon's speeches on the disengagement plan [Hebrew]	37-55
Sol Azuelos-Atias	The use of narrative in the language of criminal law: Linguistic aspects [Hebrew]	56-73
Netta Galnoor	Jewish consciousness in times of War Battle Missives in the Israel Defense Forces 1948-1973 [Hebrew]	74-94
Reut Shneur Mor Yosef , Jacob Y. Stein, Rivka Tuval-Mashiach	Developments in narrative research and their significance for the understanding of story and silence in trauma coping: War captivity as a case study [Hebrew]	95-114
Amia Lieblich	The Narrative, the teller and the listener: Implications of voices: new poverty in Israel (2017) [Hebrew]	115-130
Ilana Elkad-Lehman	Writing my father's life story: Autoethnography [Hebrew]	131-151
	Books and More	
Ayelet Kohn	From the desk of the section editor [Hebrew & English]	152-153
Elda Weizman	<i>Touching the sky</i> :Text and discourse-oriented figurative language analysis [Hebrew]	154-160
Gabriela Spector-Mersel	Life and narrative: The risks and responsibilities of storying experience [Hebrew]	161-168
	Abstracts	169-171

תקצירים

נרטיב פוליטי בעידן פרסונלי: הקול המדינתי בנאומי ראש הממשלה שרון לקראת ביצוע תוכנית ההתנתקות

שאול שנהב

המאמר מבקש לבחון כיצד המאפיינים הפרסונליים של הפוליטיקה הישראלית מתבטאים בנרטיבים פוליטיים. כמקרה בוחן מנתח המאמר את הנאומים של ראש הממשלה אריאל שרון סביב תוכנית ההתנתקות מאז הוצגה לציבור הרחב ועד ליום ביצועה. הניתוח מראה כי ההתנתקות גילמה צורת חשיבה נרטיבית שנשענה במידה רבה על הלכי הרוח של הפוליטיקה הפרסונלית בישראל. התפקיד המכריע של שרון כמספר וכדמות בולטת בנרטיבים שליוו את תהליכי האישור של ההתנתקות לצד המאפיינים החד-צדדיים של התוכנית אפשרו לו להימנע מהתמודדות עם הקשיים הכרוכים בעיצוב נרטיבים במעבר מסכסוך להסדר מדיני או לפיוס.

השימוש בנרטיב בלשון המשפט הפילי: היבטים בלשניים

סול אזולאס-אטיאס

הדוברים הרשמיים של השיח המשפטי – הפרקליטים והשופט – מנסים לשכנע את נמעניהם בסבירות פרשנותם על אודות האירוע הנדון ובצדקת עמדתם המוצהרת לגביו. בהקשר הפילי הדוברים נאבקים על גיבוש משמעותו הנורמטיבית של האירוע ועל אפיון התנהגותן של הדמויות המרכזיות, בעיקר זו של הנאשם – כפלילית או כחפה מפשע. כאן ננסה להראות כיצד השימוש באסטרטגיות נרטולוגיות מסוימות מאפשר לדוברים הממוסדים לתאר את "סיפור המעשה" של האירוע באופן כללי או בהתמקדות ביכולותיו האנושיות השונות של הנאשם/הקורבן בנסיבות העניין, ונסתמך על תכנים משפטיים וגם על השכל הישר והחשיבה היום-יומית, על עובדות המציאות הטבעית והחברתית ועל מאפיינים תרבותיים. תיאור אופני מסירת הנרטיב מתבסס על ניתוח טקסטים מתוך תיקים פליליים. חשיפת צבעו המוסרי, הנכון והצודק של כל אחד מהנרטיבים תתאפשר באמצעות ניתוח לשוני-פרגמטי של כמה אמצעים המרמזים על הפרשנות של הדוברים לסוג היחסים שבין הנפשות הפועלות למעשיהן ובינן ובין עולם הנורמות והערכים החברתיים.

תודעה יהודית בעיתות מלחמה: 'דפים קרביים' בצבא ההגנה לישראל 1948-1973

נטע גל-נור

מאמר זה בוחן 'נרטיבים בשעת מלחמה' בישראל באמצעות מאגר מקורי של 'דפי קרב' – טקסטים קצרים שכותבים מפקדי צבא כדי לעודד ולחזק את חייליהם ולהעביר להם מסר ערכי בשעת קרב. המאמר מנתח דפי קרב שנכתבו בין 1948 ל-1973 ומראה שמפקדי צה"ל בחרו לעורר בקרב החיילים "תודעה יהודית" באמצעות מטא-נרטיב שמספר על עלילות הקרב של העם היהודי. חיילי צה"ל שובצו כחוליה בשרשרת סיפורי מורשת הקרב של העם היהודי, ועתה הם

לוחמים באויב זדוני שמאיים על קורבנו – מדינת ישראל. לשון המקרא, סיפורי מורשת ומושגים טעונים כגון "אלוהים" ו"השמדה" שימשו את הכותבים כדי לבנות את קו העלילה.

דפי קרב מאפשרים הצצה מרתקת למסרים שמטרתם להצדיק את ההקרבה העילאית של אזרח למדינתו. הבחירה להמריץ את החיילים לקרב ממשי באמצעות חיזוק התודעה היהודית מעלה שאלות על אודות היעדרה של תודעה דמוקרטית כתמריץ לקרב. כמו כן המחקר פותח פתח לחקר סוגה זו במדינות לאום דמוקרטיות אחרות ולבחינת מאפייניהם הייחודיים של נרטיבים בשעת מלחמה.

התפתחויות במחקר הנרטיבי וחיבורות לצורך הבנת מופעים של סיפור ושתיקה בהתמודדות עם טראומה: טראומת השבי כמקרה בוחן

רעות שנאור מור יוסף, יעקב יי שטיין ורבקה תובל-משיח

סיפור ושתיקה הם תמות אשר נידונות רבות בספרות הטרואומה. בעשורים האחרונים מתגברת ההבנה שסיפורים הם פעולות שיח ועל כן הם מתקיימים בתוך הקשרים רבים ומעוצבים בהתאם למציאויות נרטיביות נתונות. ברם, לתובנות כמעט שאין ביטוי בחקר הנרטיב הטרואומטי. במאמר הנוכחי אנו מבקשים להתחיל לגשר על פער זה באמצעות התבוננות בסיפוריהם של 12 פדויי שבי ישראלים, אשר סופרו בפרויקט התייעוד של העמותה למען נפגעי טראומה על רקע לאומי (נט"ל). מתוך הסיפורים ניסינו לדלות את הדילמות ואת מערכת השיקולים שהנחתה את הנטייה לשתוק או לספר את סיפור השבי בהקשרים שונים. מתוך הנרטיבים אנו משרטטים חמישה מישורי דילמה: למי לספר? מה לספר? כיצד לספר? בשביל מה לספר? ומה עלול לקרות אם אספר? ממצאים אלו ממחישים את הצורך להביא בחשבון את הידע הנצבר על אודות השפעותיהם של הקשרים על היווצרותם של סיפורים ושתיקות כאשר ניגשים לחקור ולהבין את הסיפורים ואת השתיקות של נפגעי טראומה.

הנרטיב, המספר והשומע: בעקבות "קולות" – עוני חדש בישראל" (2017)

עמיה ליבליך

מאמר זה מציג כמה לקחים מתוך מחקר שפורסם לאחרונה בעניין עוני חדש בישראל (ליבליך, 2017) ואת המחקר הנרטיבי כמחקר שבמרכזו סיפור המהווה חוליה מקשרת בין שני אנשים: המספר והשומע. לאור זאת מובא תיאור קצר של השתלשלות המחקר על עוני חדש בישראל, ובהמשך מתרכז המאמר בשני תהליכים חשובים המתרחשים אצל שני המשתתפים במחקר: מצד המספר – תהליך שבו זהותו מתעצבת ואף זוכה לעיתים להגדרה חדשה על ידי הסיפור המסופר בריאיון המחקרי, ומצד השומע (שהוא גם החוקר) – תהליך שבו בעקבות הריאיון מתרחשת הבניה תיאורטית והמשגה של הנושא הנחקר. שני תהליכים אלה, המשלימים זה את זה, חשובים בכל מחקר נרטיבי. באמצעות הדגמות וציטוטים מהמחקר הנוכחי מובאים היבטים שונים של תהליכים אלה. בסופו של המאמר מועלה דיון בשאלות ה'מציאותיות' של ממצאי המחקר, בעובדה שהוא עוסק בחברה הישראלית ובסוגיות אחדות באתיקה של מחקר נרטיבי.

לכתוב את סיפור החיים של אבא: אוטואתנוגרפיה

אילנה אלקד-להמן

האוטואתנוגרפיה שלפניכם מספרת את סיפורי, כביתו של ניצול שואה שהוא גם אב שכול, שכתבה את סיפור חייו של אביה וערכה אותו כספר. מטרת המאמר ללמוד על התופעה התרבותית של כתיבה והפקה בשיתוף בין-דורי של ספרי סיפורי חיים בהקשר של טראומה כדרך לשינוי מצבם של הנפגעים, הניצולים ובני הדור השני וכחלק מתביעה למאבק באלימות שלטונית. במאמר נבחנים הרקע והמניעים לכתיבת סיפור החיים מצד האב ומצד הבת; תהליך הסיפור (narration) ותפקידי המשתתפים בו; המערך האינטראקטיבי בין האב המספר לביתו הנמענת; החלטות עריכה של סיפור החיים לספר; התהליך כמעצב זהות של האב-המספר ושל הבת-הכותבת והשיבה לתכנים טראומטיים בעקבות כתיבת סיפור החיים. המסגרת התיאורטית מתמקדת בכתיבת אוטואתנוגרפיה ואתיקה, טראומות השואה והשכול בחברה הישראלית.

Abstracts**Political Narratives in the Era of Personalization: The State's Voice in Prime Minister Sharon's Speeches on the Disengagement Plan**

Shaul R. Shenhav

This article examines features of personalization in Israeli political narratives by analyzing Prime Minister Ariel Sharon's speeches regarding the disengagement plan, from the time it was publicly announced until the beginning of its implementation. The findings show that the discourse surrounding the disengagement plan embodied a narrative mode of thinking that aligned with the personalized dimensions of Israeli politics. Sharon's central role as the narrator and political protagonist of the narratives, along with the unilateral nature of the plan itself, helped him avoid dealing with the difficulties of re-shaping narratives during a transition from conflict to political agreement and appeasement.

The Use of Narrative in the Language of Criminal Law: Linguistic Aspects

Sol Azuelos-Atias

The official speakers of legal discourse – the attorneys and the judge – try to persuade their addressees to adopt their position regarding the nature of the occurrence discussed in court. In the legal criminal context, the speakers struggle to shape the characteristics unifying the discussed occurrence as guilty or innocent. An attempt

will be made to show how certain narrative strategies allow the speakers to describe the "story of the occurrence" in general or by going more deeply into the varied abilities of the defendant/the complainant in the discussed circumstances. The suggested description of the ways in which the narratives are presented is based on a linguistic-pragmatic analysis of texts from criminal records that hint at the speakers' interpretation of the type of relationship between the persons involved and their deeds and between them and social norms and values.

**Jewish Consciousness in Times of War:
Battle Missives in the Israel Defense Forces 1948-1973**

Netta Galnoor

This paper examines war narratives in Israel, using a unique database of battle missives written between 1948 and 1973. The missives are short motivating texts composed by military commanders exhorting soldiers to mobilize for war by articulating its *raison d'être*. The analysis of the missives reveals that Israeli commanders chose to motivate the soldiers by invoking "Jewish consciousness" – Biblical language, Jewish heritage and concepts such as "God" or "Extermination". These were used to tell a meta-narrative portraying a plot – the battles of the Jewish people.

Battle missives provide a fascinating glimpse into the moral and political incentives that justify a citizen's ultimate sacrifice for his country. The dominance of Jewish consciousness raises fundamental questions regarding the absence of democratic consciousness as motivation for fighting. This research calls for examining this unique genre – battle missives, as well as the special characteristics of "war narratives" in other democratic nation-states.

**Developments in Narrative Research and their Significance for the
Understanding of Story and Silence in Trauma Coping: War Captivity as a Case
Study**

Jacob Y. Stein, Reut Shneor Mor Yosef, Rivka Tuval-Mashiach

Story and silence are recurring themes in trauma literature. However, while recent decades emphasize that stories are discursive acts, and, as such, occur within varying contexts, and are fashioned according to given narrative realities, these realizations are rarely evident in considerations of trauma narratives. In the current paper we begin to bridge this gap by examining the stories of 12 Israeli former prisoners of war, recounted in the testimonial project at The Israel Trauma Center for Victims of Terror and War (NATAL). We sought to elicit the dilemmas and considerations that guided participants' inclination in varying contexts to either tell or keep silent about their experiences during captivity. From the analysis, we derived five dilemmatic domains: Who to tell? What to tell? How to tell? Why tell? What might happen if I tell? Findings underscore the imperative to incorporate the accumulated knowledge concerning the contextualization of narrative practices when investigating trauma stories and silences.

**The Narrative, the Teller and the Listener: Implications of Voices: New Poverty
in Israel (2017)**

Amia Lieblich

This paper presents some lessons drawn from a recently published study about new poverty in Israel (Lieblich, 2017). Narrative inquiry is presented as a study, at the core of which resides a story connecting two people, the teller and the listener. Following a brief presentation of the new poverty study, the paper describes two significant processes which occur within the two players: On the side of the teller is a process of the identity construction and re-definition through the presented narrative, and on the side of the listener (who is also the researcher) is a process of conceptualization or theory building regarding the research topic. These two complementary processes, central to every narrative inquiry, are demonstrated by quotes from the above-mentioned study. Finally, the paper refers to the place of reality, the Israeli aspects, and some ethical issues in the study.

Writing My Father's Life Story: Autoethnography

Ilana Elkad-Lehman

This autoethnography chronicles my journey as a daughter of a Holocaust survivor and bereaved father, embarking on the process of writing his life story and turning it into a book. The purpose of the article is to learn about the phenomenon of intergenerational co-writing of life stories in the context of trauma, as a means to contribute to change in the situation of victims, survivors, and the Second Generation, and as part of a call to combat political violence. The following themes are examined: the background of and motives for writing the life story; the storytelling process and the roles of those participating in it; the interactive relationship between the narrating father and his daughter; the process of editing and adapting a life story into a book; the role of the narrative in forming the identities of narrator and researcher alike; and the late return to traumatic